

Danmark for Folket Socialdemokratiets Nutids-Program

Socialisten Nr. 7/1934 p.211-214

Af Th. Stauning

Ved Partiets sidste Hovedbestyrelsesmøde, den 23. Maj, vedtoges en Program-Udtalelse, der tager Sigte paa den af Verdenssituationen paaavirkede Tid. Dette Nutidsprogram rokker naturligvis ikke ved Partiets almindelige, principielle Program, det henvender sig til alle de Befolkningslag, der lider under den af Kapitalismen fremkaldte Krise, og opfordrer disse til at samles om en positiv Politik, hvorved sunde og ordnede Forhold kan opstaa.

I Programmet erkendes det, at den socialistiske Samfundsform, der vil afløse Kapitalismen, maa fremgaa af en stadig fortsat Udvikling, men netop derfor er det Partiets nærmeste Maal, under den Omdannelse, som nu foregaar, at sikre en. planmæssig, kontrolleret Produktion og Omsætning ved Samfundets Bistand.

Det fastslaas, at Frihandelen og det gamle liberale System er brudt sammen, og da alle Lande, uden Hensyn til disses politiske Standpunkter, søger at opbygge et nyt System med kontrolleret Handel, Planøkonomi og Beskyttelse af egen Produktion, i Virkeligheden en antikapitalistisk Udvikling, maa Socialdemokratiet bidrage til at befordre denne Udvikling, som det allerede er sket under Krisen, for derigennem at fremme de øjeblikkelige Arbejder-Interesser, som i stor Udstrækning stemmer med Produktionslivets Interesser. Det paapeges i Udtalelsen, at de politiske Kræfter i de Lande, der endnu hviler paa parlamentariske og demokratiske Grundsætninger, bør føre Landene ind i en Udvikling, der hviler paa en forud lagt Plan for Samfundets Produktion og Forvaltning. Og det er en Selvfølge, at man, selv under kapitalistisk Besiddelse af Produktionsmidlerne, har en betydelig Interesse i, at Planløsheden trænges tilbage, og at samfundsmæssig Kontrol udøves.

Selv om dette Program ikke rækker ind i en socialistisk Fremtid, vil det dog møde Modstand fra kapitalistiske Kredse, enten den saa rejses af Uvidenhed, af Fanatisme eller af økonomiske Interesser. Men saa meget mere nødvendigt er det da, at det arbejdende Samfund i størst mulig Udstrækning samles om det Program, der tilsigter at forøge Produktion og Beskæftigelse, at muliggøre vor Befolknings fortsatte Udvikling paa Folkestyrets Grund og at afvise alle fantasti-ske, lovløse og nedbrydende Eksperimenter.

Verdenshandelens Sammenbrud, Selvforsyningens Sejrs-gang i Fortidens Køber-Nationer og hele den økonomiske Udvikling iøvrigt, henviser os til at sikre en nøje afpasset Balance mellem Indkøb og Afsætning. Et samfundsmæssigt Overblik maa derfor udøves, og da der kun er begrænsede Valutabeløb til Raadighed — i Forhold til den formindskede Afsætning i Udlandet —, maa Indkøb af færdige Varer nedsættes og Vægten lægges paa Raastoffer og forøget indenlandsk Produktion.

Forudsætningen herfor er dog, at den af Verdensudviklingen nødvendiggjorte Indskrænkning i Handelen og Sikring af Produktionen — den saakaldte Valutacentral — opretholdes, saaledes at Erhvervslivet har Raadighed over Dispositioner for en rimelig Tid, hvorved ogsaa Grundlaget for Landets Økonomi fastlægges.

Den Industrialisering og øvrige Produktions-Udvidelse, som Tiden kræver, vil rimeligvis kræve Kapital til Finansiering, og den vil maaske blive holdt tilbage i Frygt for Usikkerheden.

Staten maa da, om fornødent, yde sin Medvirken, og det maa fortrinsvis ske igennem Bankerne. Det fremhæves da, at den private Aktiebank, Nationalbanken, der har Privilegium paa Seddel-Udstedelsen og saaledes Raadighed over Landets Pengepolitik, bør reorganiseres, saaledes at den bliver et Led i Samfundslivet og ikke et Middel i privatkapitalistiske Interessers Tjeneste. Der bliver Opgaver nok for Bankvæsenet, og Statens Seddelbank bør her være forende. Der bliver Finansieringen af ny eller forøget Produktion, Paavirkning overfor den trykkende Rente, Stabilisering af Landets Valutaforhold og andet, der hører til det økonomiske Liv.

Ogsaa det øvrige private Bankvæsen maa ind under den økonomiske Plans Love. Det kan formentlig ske ved Indflydelse fra Statens Seddelbank, det kan ske ved Hjælp af den Landmandsbank, som Staten ved store økonomiske Ofre er Ejer af — og hvis Aktier ikke bør afleveres til privat Udnyttelse — og det kan endelig — om fornødent — ske ved en skærpet Banklovgivning, hvis Bankernes Ledelse ikke ønsker at gøre Bankerne til Organer i Samfundets Tjeneste, som de bør være.

De store økonomiske Foretagender, Aktieselskaber o. l., nyder betydelige Fordele ved den Beskyttelse, som Kontrol og Selvforsyning medfører. Disse Selskaber maa ligeledes føres ind i Planen, saa de kommer til at virke i Samfundets Tjeneste. Deres Opgave skal ikke være at uddele stort Udbytte til tilfældige Aktionærer, men at forvalte og udvikle Produktionen. De maa derfor forpligtes til, ved Henlæggelser af Midler, at kunne skride til Nyanlæg og Nyerhvervelser i Overensstemmelse med Samfundets Interesser, idet man ogsaa fra Samfundets Side maa have Indseende med den Prisdannelse, som nu foregaar temmelig ukontrolleret.

Program-Udtalelsen peger videre paa de allerede monopoliserede Virksomheder og paa saadanne, der frembyder sig, egnede til Støtte for Statens Økonomi.

Spritsfabriker og Sukkerfabriker, med Raastofproduktion af Roer og Kartoffler, er til en vis Grad under Statskontrol, men det maa være Opgaven at sikre en forsvarlig Pris- og Udbyttepolitik uden Tilsidesættelse af de Samfunds-Interesser, der knytter sig til disse Produktioner. Endvidere nævner Programmet forskellige Grene af Næringslivet, der synes egnede for Socialisering, f. Eks. Vin- og Spiritusomsætning, Cigar-, Cigaret- og Ølproduktion. Omsætningen eller Produktionen paa disse Omraader indtager ligesom Handelen med Kul og Koks en stærkt beskyttet og monopoliseret Stilling, hvorfor de egner sig til at tjene Samfundets Interesser, muligt i højere

Grad, end Tilfældet nu er.

Da Afsætningsmuligheder for dansk Produktion fremdeles maa søges, ogsaa udenfor Landets Grænser, nævner Udtalelsen Bestræbelserne for at finde nye Markeder, maaske særlig for Landbrugsproduktionen, og fremhæver Nødvendigheden af en Modernisering af Landets Udenrigstjeneste. Det nævnes som en Mulighed, at man bør supplere Konsulater og Gesandtskaber med handelskyndige eller økonomisk kyndige Personer, der kan undersøge Markeder og Muligheder og vejlede Erhvervene med Hensyn til deres Initiativ.

Ogsaa Skibsfarten omtales, som det Erhverv, der trænger stærkt til Modernisering, hvorfor Samfundet maa have Opmærksomheden henvendt paa denne vigtige Side af Transport og Samfærdsel. Men det nævnes ligeledes, at dansk Skibsfart ikke kan indkassere Fortjenester i Længden og samtidig opretholde en i visse Tilfælde uforsvarlig Bemanding af Skibene og usle Lønvilkaar for Besætningerne.

Program-Udtalelsen lægger stor Vægt paa Løsningen af Beskæftigelsesproblemet og anviser flere Midler dertil. Det fremhæves saaledes, at man maaske burde yde Bidrag til Bedrifter, der, f. Eks. ved nye Produktioner, forøger Beskæftigelsen, og Midlerne hertil kunde tages i Forhold til den indvundne Besparelse paa Understøttelser. Der nævnes videre en Række Omraader: Jordkultivering, Hedeopdyrkning, Udbedring af Beboelsesbygninger, Opførelse af Boliger paa Landet ni. v., som, om fornødent ved Lov, maa forceres frem.

Endelig nævnes ogsaa den store Foranstaltning, Indskrænkning af Arbejdstiden, som kan føre til væsentlig Indskrænkning af Arbejdsløsheden. Som en første naturlig Konsekvens fremhæves det, at alle Arbejder, der under en eller anden Form støttes af Staten og udføres som offentligt Arbejde, burde udføres i en kortere Arbejdstid, saaledes som foreslaaet i Rigsdagen, da et betydeligt større Antal Arbejdere derved kunde opnaa en Part i det Arbejde, der netop iværksættes for at modvirke Arbejdsløsheden.

For Landbruget tilsiger Programmet en Fortsættelse af den Politik, der hidtil har sikret Landbruget Afsætningsmuligheder, forøget Udbytte af Produktionen, den nødvendige Kontrol og Regulering, saaledes som Erhvervet har ønsket det. Men dernæst tilsiges en virksom Aktion for Rentebyrdens Nedsættelse og Medvirken til en omfattende Gældssanering.

Siden Program-Udtalelsen fremsattes, er Forberedelser til disse Punkters Opfyldelse tilendebragt, og Lovforslag foreligger i Rigsdagen, tilsigtende at yde Landbruget en storstilet Rentelettelse, ved Konvertering, ved direkte Nedsættelse og ved Moratorium eller Akkord i visse Tilfælde.

Ogsaa for Byernes Befolkninger giver Programmet Anvisninger, idet man paaviser Nødvendigheden af en virksom Beskyttelse for Lejerne, saaledes som det nu igen er foreslaaet i Rigsdagen, og endelig paapeger man Nødvendigheden af en forbedret Ungdomsopdragelse ved Ungdomsskole, Arbejdsskole, Husmoder-Uddannelse o. s. fr.

Det ofte omstridte Militærspørgsmaal berøres ligeledes, idet Tiden selvfølgelig ogsaa drager dette stærkt i Forgrunden.

Det paapeges, at den internationale Organisation, Folkenes Forbund, har mødt betydelige Vanskeligheder under Arbejdet for Freden, og nu lyder Truslerne om ny Krig. Det fremhæves som en national Pligt at støtte Afrustnings- og Fredsarbejdet igennem de Organer, der søger at løse disse Opgaver, men det erkendes ogsaa som en Konsekvens af Udviklingen, at Tid og Forhold ikke egner sig for den isolerede Afrustning.

Der tages bestemt Afstand fra Rustnings-Forøgelse, selv om den almindelige Nedrustning, som man véd, ikke har blide Kaar for Tiden.

Valglovs- og Forfatningsreform nævnes som de Opgaver, der trænger sig paa i den nærmeste Tid. Det paapeges, at den gældende Valglov paa urimelig Maade favoriserer nye Partidannelser og deraf følgende Splittelse og Undergravning af det parlamentariske System. Men med samme Ret gøres det gældende, at Tokammerssystemet, i hvilket et Landstingsflertal trodser Folkeflertallets Vilje, ogsaa virker nedbrydende for Rigsdagens Anseelse.

Program-Udtalelsen slutter med en Paakaldelse af alle Kræfter, som vil bevare Demokrati og Folkestyre. Der advares imod fantastiske Eksperimenter og lovløse Handlinger og appelleres til et Folke-Fællesskab, der vil vende sig imod Lovløshed og sætte Samfundets Opbygning som Maal for den nærmeste Fremtids Arbejde.